

הורה ירושלים פתחה את העונה הנוכחית במופע ססגוני ועשיר. אולם ז'ראר בכר בירושלים היה מלא מפה לפה בקהל אוהד שהריע לרקדנים ולזמרים בהתלהבות וזיכה אותם במחיאות כפיים סוערות. במופע השתתפו כל הלהקות שפועלות זה כ-40 שנה בעמותה העירונית למחול ולזמר, הורה ירושלים, במסגרת האגף לאמנויות של עיריית ירושלים. המנהל האמנותי הכללי של הורה ירושלים הוא שי גוטסמן, רקדן לשעבר בלהקת בת-שבע שרקד ויצר גם בחו"ל.

תוכנית הערב הורכבה משלושה סוגי ריקודים: העמדות וכוריאוגרפיות לבמה של מה שמתקרא "ריקודי עם ישראליים", מחולות "אמנותיים" בסגנון "מודרני", וריקודים שהיו תרבות ותערובת של שני הסוגים האמורים.

על פעולתה המבורכת של עמותת הורה ירושלים אין עוררין. עם זאת, התעוררו בי תהיות בנוגע לתפיסה האמנותית שביסוד התוכנית כולה, וביסוד היצירות שהוצגו. יש לציין את קסמו של חן הנעורים של הרקדנים, את האנרגיה המדבקת שמפעילה אותם, ואף עוברת אל הקהל, ואת חדות הריקוד שמשתקפת בהופעתם על הבמה. היכולת התנועתית של כל הלהקות אכן טובה, והרקדנים מבצעים - במימונת, בזריזות ובדייקנות - צעדות ומהלכי תנועה די

מורכבים. במיוחד יש לציין את מספרם הרב של בנים - נערים וגברים - הרוקדים בלהקות השונות. התלבשות היה יפות, מעוצבות בקפידה ובטוב טעם. הערב היה מאורגן ללא דופי והתנהל בשטף וללא כל תקלות. וכמובן, כאמור, לעצם המפעל של הורה ירושלים חשיבות חינוכית, חברתית וציבורית רבה.

בהופעות קודמות של הורה ירושלים, בהרכביה השונים, ראינו בעיקר ריקודים מן הסוג הראשון - העמדות וכוריאוגרפיות של "ריקודי עם ישראליים" וגם עיבודים של ריקודים או של חומרים אתניים, כגון ריקודים חסידיים, או דבקות למיניהן. כבר נאמר ונכתב רבות על הבעייתיות שבעצם המצאת "ריקוד העם", שהרי ל"ריקוד העם" אין מחבר ביוגרפי שממציא אותו, אלא הוא נוצר אי שם בעבר ומועבר מדור לדור, כדרך שאמנויות עממיות בכלל מונחלות כתורה שבעל פה. בארץ, בתנאים של תרבות מתחדשת ואף מתהווה, הומצאו ריקודים על ידי יוצרי מחול.

אמנם לא כל היוצרים המציאו ריקודים יש מאין, היו ששאבו צעדים, צעדות ופורמציות ממסורות עממיות, כמו הריקוד התימני, ה"דבקה" הערבית ואפילו ה"הורה" הרומנית שרקדו החלוצים, וערכו את החומרים בכוריאוגרפיות משל עצמם; והיו ש"המציאו" ריקודי עם מפרי עטם ודמיונם שלהם, ועדיין היד והרגל נטויות, וריקודים חדשים הולכים ונוספים לבקרים. חלק מן הריקודים כבר נקלטו היטב

בציבור הגדול והנלהב של נאמני ריקודי העם בישראל (וגם בחוץ לארץ), והפכו עם הזמן לנכסי צאן ברזל, שניתן לקרוא להם "ריקודי עם" במובן המקורי והעממי של המילה. בהקשר זה מתבקש דיון בשאלות רבות, כגון: מהו "ריקוד עם", שאלת האותנטיות, מידת הקליטות ומידת ההישרדות של הריקודים המומצאים, ועוד שאלות שלא נרחיב בהן כאן.

נחזור, אפוא, לדון במופע הפתיחה ובתפיסתו האמנותית של המנהל האמנותי, שי גוטסמן.

"רואים הורה" מופע להקות הורה ירושלים, אולם ז'ראר בכר ירושלים,

18.11.2001

מנהל להקות הורה ירושלים: יוסי נבות

מנהל אמנותי כללי: שי גוטסמן

מנהלים מוסיקליים: אמיל אבינדר,

בוריס כץ, יוסי דברה

רחל בילסקי-כהן

בראיון עם שי גוטסמן, מנהל האמנותי של הורה ירושלים מאז 1995, הסביר לי גוטסמן שברצונו להביא ל"הורה" שפה תנועתית רחבה יותר מזאת שהיתה רווחת בה - להתרחב מעבר לסגנון ולשפה של ריקוד העם הישראלי וריקודי פולקלור. הוא מחפש סגנון עכשווי יותר, בדומה למה שמכונה היום "ריקוד עולם", המקבילה המחולית ל"מוסיקת עולם".
גוטסמן מנסח את מטרותיו כך: ראשית, לבנות רפרטואר רחב ועשיר, שיכלול גם מרכיבים וחומרים של מחול מודרני, עבור הילדים והנוער הרוקדים בלהקות "הורה" ולמען הקהל המסור שלהם. זאת הוא עושה, בין השאר, על ידי הזמנה של מגוון יוצרים שעובדים עם הלהקות. שנית, לשפר את איכויות הביצוע, ולהציב בפני הרוקדים אתגרים טכניים מורכבים וקשים יותר. דבר זה נעשה הן באמצעות שיעורי טכניקה קבועים, והן דרך הרפרטואר עצמו

של שי גוטסמן; "ירושלים שלי" מתחיל בקטע צבעוני של בני משתעשעים על כיסאות צבעוניים כשתיקות צבעוניות בידיהם; בהמשך, רוקדת קבוצת בנות קטע מודרני מיושן מאוד, כשבמחול הזה יש גם קטעים בסגנון ריקודי העם. כך לגבי "מדבר", המכיל גם מוטיבים עממיים של לוחמים מדבריים וגם אלוזיות לעבודות של בז'אר.

מלבד שאלת הכיוון האמנותי, בלטו במופע בעיות נוספות: ברבים מן הריקודים התקשתה במת האולם להכיל את מספר הרקדנים הרב ואת האנרגיה המתפרצת שלהם. חלקם של הריקודים מרובי הרקדנים נפגמו בגלל הצפיפות על הבמה והמרחב המצומצם שהגביל את התנופה המתפרצת. הקריין, שליווה את התוכנית בחרוזים לא כל כך מוצלחים, לא הכריז על שמות הריקודים, כך שנבצר מהצופים לזהות את הריקודים על פי שמותיהם. אמנם היתה בידנו תוכנייה, אך אי אפשר היה לעיין בה בחושך. המוסיקה החיה, כמו גם המוקלטת, הושמעה, ברוח האופנה האחרונה, בעוצמה רבה מדי. לעומת זאת, חבורת הזמר, בנייהולו המוסיקלי של יוסי דברה, ליוותה

הריקודים מן הסוג הראשון, "ריקודי העם", היו המרכיב הטוב שבתוכנית. למשל: "חדוות נעורים" (כוריאוגרפיה של יונתן גבאי למילים ולחן של נעמי שמר) בביצוע מלא חן של האפרוחים, או "לראשונים הידד" (כוריאוגרפיה ותלבושות של שלמה חזיו ומוסיקה של אלי גור) בביצוע להקת ראשונים. ריקודים אלה היו עשויים מצעדים וצעדות מוכרים ופשוטים שחברו יחד בפורמציות ברורות של מעגלים, זוגות ושורות, או ריקודים מרהיבים ומסוגננים היטב מתוך "מחוזות עמים" כדוגמת "ריקוד אוקראיני", או "יוריקה".

הסוג השני היו, כאמור, ריקודים "אמנותיים" בסגנון "מודרני" - מחולות שיצרו שי גוטסמן וכוריאוגרפים אחרים. המחולות האלה לקו בשתי בעיות: הראשונה - עצם נוכחותם והיכללותם ברפרטואר של להקות מחולות עם, שהרי מבחינת הזימור והסגנון הם שייכים למסגרות של "מחול במה אמנותי מודרני"; והשנייה, הנובעת מעצם טיבם - עמידתם באמות המידה של "מחול במה אמנותי מודרני", גם בהשוואה למה שמוצג היום בארץ ובעולם כמחול בן זמננו. רוב המחולות מסוג זה שהועלו בתוכנית נראו מיושנים, פשטניים בחלקם,

"ארבע עונות" מאת יונתן כרמון, הורה נעורים, צילום: מל בריקמן
"Four Seasons" by Yonatan Karmon, Hora Neurim, photo: Mel Brickman

בשירתה, בקולות ערבים ובמוסיקליות, חלק מן הריקודים. יפה במיוחד היתה שירת הסולו של לילי כהן, ששרה את "יבללה", שיר עם ערבי, בקול נפלא, ללא הצטעצעות ובאותנטיות כובשת לב ואוזן. הורה ירושלים היא מפעל חשוב, מרשים ורב השגים, אבל מן הראוי לתת את הדעת על הבעייתיות הנובעת מן התפיסה האמנותית שעליה מושתת רפרטואר הריקודים של הלהקות. בראיון עם שי גוטסמן (ראה פתיח) אפשר להתוודע אל עיקרי תפיסתו, שבנוגע אליה, כאמור, דעותינו חלוקות.

ואחרים היו דלים בחומרים תנועתיים מעניינים. לדוגמה: "אדמה" של ארז עפגין הוא איור תנועתי, מביך בפשטנותו, של מילות השיר המלווה את הריקוד על אדמה, כשהתנועה מלאת הפאתוס היא בסגנון אקספרסיוניסטי מיושן. "סליחה" של שי גוטסמן הוא דואט רגשני ובנאלי בנוסח "בן פוגש בת". הסוג השלישי היו ריקודים של "גם וגם", לאמור, תערובת של ריקוד עם ומחול מודרני, וגם הם, רובם, לא עלו יפה, הן בגלל הסגנון האקלקטי מעשה שעטנו, והן בגלל דלותם של החומרים המודרניים. למשל: "אדמת" ו"ירושלים שלי" בכוריאוגרפיה